

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Muu järjestö

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

-

Vastaajatahon virallinen nimi:

Eläkeläisliittojen etujärjestö Eetu ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Eero Kivinen

eero.kivinen@ekl.fi, 0415221696

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Lain tarkoitus selkeyttää sosiaalihuollon ja terveydenhuollon työnjakoa on hyväksi katsottava. Samalla kuitenkin etenkin sosiaalihuoltolakiin tehtävä lisäys sosiaalihuollon ja terveydenhuollon

yhteistyöstä vastaa kokonaisvaltaisen hyvinvointia tukevan työn lisäämisen tarpeeseen nykyistä lainsäädäntöä paremmin.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Yhteisösosiaalityön merkitys kasvaa palvelu-uudistuksen myötä. Kuntien tekemä ja hyvinvointialueiden ja kuntien välisenä yhteistyönä tehtävä ennaltaehkäisevä hyvinvoinnin tukeminen tarvitsee lakisääteiset puitteet myös sosiaalihuoltoon. Yhteisösosiaalityössä myös palvelujen monimuotoisuus korostuu, mikä sopii sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteisiin.

Luonnoksessa mainittu tarkoitus yhdenmukaistaa yhteisösosiaalityön käytäntöjä lisää oletettavasti tasa-arvoa palveluissa. Yhteisösosiaalityötä tehdään nimenomaan parhaillaankin Suomessa, mutta sen toteutuksen tavoissa on eroavaisuuksia. Kun palveluja yhdistetään hyvinvointialueille, tulee samalla myös palvelujen yhdenmukaisuutta edistää.

Yhteisösosiaalityössä on mahdollista korostaa järjestöjen kanssa tehtävää työtä. Parhaillaan Suomessa esimerkiksi ikääntyneiden yksin asuvien määrä lisääntyy, jolloin tarve myös etsivälle ja yhteisösosiaalityölle ikääntyneiden keskuudessa tulee väistämättä lisääntymään. Näitä työtapoja edistämällä saadaan tehtyä ikääntyneiden parissa etenkin ennaltaehkäisevää hyvinvointia edistävää työtä.

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Omatyöntekijän rooli korostuu luonnoksessa näkemysmme mukaan hyvin. Omatyöntekijän pätevyysvaatimuksien kiristäminen luonnoksessa sisältää myös kohtuullisen määrän harkintaa: sosiaalihuollon työntekijän ohella asiakkaan oma työntekijänä saa työskennellä myös terveydenhuollon työntekijä, kun tämä on tarkoituksenmukaista. Luonnoksessa mainittu, miten "kokonaisvaltainen, asiakaslähtöinen vastuu asiakastyöstä edellyttää tarkoituksenmukaisella tavalla toteutettuna valtuuksia toimia siten, että esimerkiksi päätöksentekoa ei tarvitse irrottaa työprosessista muiden hoidettavaksi." Koemme tämän erityisen hyvänä sillä, sekä arjen asiakastyö, että päätöksiä vaativien palveluiden järjestäminen ei jää liian usean työntekijän vastuulle.

Koemme myös positiivisena asiakkaan subjektiivista oikeutta tavata omatyöntekijäänsä. Tällöin asiakkaan hyvinvoinnin tilasta on omatyöntekijällä todennäköisemmin ajantasainen kuva, jonka ohella keskusteleva ja ratkaisukeskeinen työ saavat kunnon puitteet.

On hyvä, että luonnokseen on täsmennetty iäkkäälle henkilölle nimettävän omatyöntekijän tehtäviä vastaamaan sosiaalihuoltolain säännöksiä ja niiden perusteluja erityisesti iäkkäiden henkilöiden yksilölliset tarpeet huomioiden. Kannamme huolta pätevien työntekijöiden ja alan houkuttelevuuden puolesta kuitenkin. Mikäli päteviä työntekijöitä ei löydy, lain henki ei pääse toteutumaan.

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Lainsäädäntöä päivitettäessä on varattava riittävät resurssit mielenterveys- ja päihdehuoltoon. Ikäihmisten alkoholinkäyttöön riittävät riskitekijät on tunnistettava paremmin. Lainsäädännön päivittämisen yksi tavoite on parantaa palveluita ja vähentää päihteiden riskikäyttöä.

Tilastojen mukaan ikääntyneiden (yli 65-vuotiaat) alkoholinkäyttö on lisääntynyt, samoin alkoholikäytöstä johtuvat kuolemat. Nivelvaiheessa olevat, juuri eläkkeelle jääneet ihmiset, voivat kuulua riskiryhmään erityisesti silloin, kun he kokevat tipahtavansa tyhjän päälle työuran jäädessä taakse. Sosiaalisen verkoston pieneneminen ja toimeettomuuden kokeminen ja tästä johtuva ahdistuneisuus voi johtaa lisääntyneeseen alkoholin kulutukseen. Samaan aikaan ei ole enää tarjolla tutun työyhteisön tarjoamaa tukea tai työterveyden palveluita. Vastaavasti nuoremmissa ikäryhmissä alkoholin käyttö ja alkoholikuolemat ovat vähentyneet.

Pitkään jatkunut koronapandemia on koetellut monen ikäihmisen henkisiä voimavaroja ja aiheuttanut ahdistusta sekä pelkoa jo yli kahden vuoden ajan. Koronalta suojautuminen on varsinkin alkuvaiheessa tarkoittanut eristäytymistä sosiaalisista kontakteista ja harrastuksista. Osalle on vaikeaa lähteä harrastuksiin nytkään, vaikka rajoitukset on poistettu ja liikuntamahdollisuuksia tarjoavat paikat sekä järjestöjen toiminnot ovat taas käynnissä. Tästä seuraa suuret ja kasvavat terveydenhuollon kustannukset yhteiskunnallemme.

Tilannetta on edelleen pahentanut Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Tilastokeskuksen, valtioneuvoston toimeksiannosta toteuttaman, 17.3. julkaistun (Verkkokysely 9.3.–14.3.2022, 15–74-vuotiaat mannersuomalaiset) Kansalaispuls-si-kyselyn mukaan huoli sodan laajenemisesta Ukrainasta oli ylivoimaisesti suurinta 60-74 vuotiaiden joukossa. Peräti 32 prosenttia oli asiasta erittäin huolissaan

ja 29 prosenttia melko huolissaan. Huolet kriisin vaikutuksista omaan ja läheisten turvallisuuteen (yhteensä 36% erittäin tai melko huolissaan) sekä omaan henkiseen hyvinvointiin (yhteensä 28% erittäin tai melko huolissaan) olivat myös korkeimpia 60-74 vuotiaiden vastaajien joukossa.

Aivan liian moni maamme ikäihmisistä on nyt ylikuormittunut koronan ja Ukrainan kriisin vaikutusten johdosta. EETU vaatii, että tämä on otettava huomioon, kun palveluita resursoidaan. Ikääntyneiden mielenterveyden tukeminen on nyt ja tulevana vuosina erittäin tärkeää, heillä ei ole työterveyspalveluja tukenaan.

Mielenvirkistystä pitäisi saada. Mutta taloudelliset mahdollisuudet pienellä eläketulolla elävälle lähteä teatteriin, konserttiin tai matkoille on vähäiset. Kaikki välttämätönkin kallistuu nyt vauhdilla, jota ei ole vuosikymmeniin koettu. Eläkkeensaajan talous on nyt entistäkin tiukemmalla ja tämä lisää ulkopuolisuutta entisestään.

Ennaltaehkäisyyn satsattavat eurot tuovat säästöjä sairaanhoidon kustannusten vastaavasti pienetessä. Etenkin kunnissa on nyt satsattava niissä toimiville eläkeläisjärjestöjen paikallisyhdistyksille suunnattuihin toiminta-avustuksiin sekä ilmaisiin toimitiloihin.

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Sosiaalihuoltolain 11§:ään tehtävä muutos sosiaalihuollon tuen tarpeisiin on erittäin olennainen muun riippuvuuskäyttämisen osalta. Esimerkkinä käytetty rahapelaaminen ei ole itsessään ongelma, mutta esityksen perusteluissa luonnoksen sivulla 106 on hyvin mainittu sosiaalihuollon järjestämisen perustuvan edelleen tuen tarpeeseen ja muutoksen olevan tekninen ja selkeyttävä. Näemme nimenomaan selkeyttämisen olennaisen, koska se tekee sosiaalihuollon palvelujen järjestämisestä kaikille osapuolille lakisääteistä. Tällöin riippuvuuskäyttämisestä kärsivälle ihmiselle annetaan subjektiivisempi oikeus sosiaalihuoltolain mukaisiin tukipalveluihin tästä ongelmakäyttämisestä luopumiseen.

Kivinen Eero
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry